

mannen
t, maar
cht, dat
s tot een
vrouwen

er op te
mentar
die in
Nieuwe
rof. Dr.
arin de
bekerit
sonder
stelling
ze verp
grond
rs. »Dat
deling
ahn, de
vendien
dat in
Hande-
tsprake
n", wat
n daar-
jaar »in
leu op
lezing:
in de
gen der
erkend.
Nieuwe-
tude deze

ouwen-
t. Maar
wijzen,
dagen
vatting,
volgen,
rouwen
deel.

waarin
worden
erschil-
X ook
belver-
akelijk-
rtaling
n Veld-
ngsche
Vette-
eenen-
agstuk
de orde
ereeni-
1918
dezen
vellicht
in Pro
vooral
daarin

niet,
orden
ijn en
noeten
id aan-
re niet
re stu-
gebied
vorden
kracht
van de
verta-
n. Hij
aan te
sordee-
gewend
veren,
oopen.
plaats
te een
ten als
n heer
Gids-
taten-
taal-
dsche
s door
vorden

recht,
zij in-
zal ze
zij het
it zoo
luten,
ig zal
n ver-
rtals-
alleen
ft, die
maar
elligen
raad:
biden
an bij

harte.
at Dr.
ig om
happe-
dsche
g van
er ligt
erking
lezend
etaling
kneet
vrijling
eveld
e zeer
rtaling
nnige
llen".
ymde
zaggers

het kerkgebouw en de pastorie, die aan de Gereformeerde Kerk verhuurd werden, opgeëischt, omdat het plan is daar weer een Hervormd predikant te beroepen.

De arme en kleine Kerk van Kootwijk staat daardoor voor zeer zware uitgaven. Het bouwterrein is er, maar de kosten om een nieuwe kerk en pastorie te bouwen zijn in deze dure tijden zoo enorm hoog, dat het ondoenlijk is voor deze kleine gemeente om deze kosten uit eigen middelen te betalen. Ze heeft, ten behoeve van het tractement van een nieuw te beroepen predikant, reeds boven haar kracht ingeteekend, maar meer dan dit kan zij niet doen.

Hoewel we in den regel geen aanbevelingen schrijven voor arme Kerken, meenden we in dit geval een uitzondering te moeten maken.

Al mag er eenige overdrijving in schuilen, wanneer men Kootwijk wel eens het Ulrum der Dolentia heeft genoemd, toch mogen onze Kerken nooit vergeten, dat het dit kleine en schier vergeten dorpke op de Veluwe is geweest, dat het eerst den moed had in 1886 het luk der Synodale hiërarchie af te werpen en een candidaat der Vrije Universiteit tot haar herder en leeraar te beroepen.

Dat legt ons tegenover Kootwijk een verplichting op. We mogen, nu deze Kerk van haar kerkgebouw en pastorie beroofd wordt, haar niet aan het gevaar blootstellen, dat zij bij gebrek aan vergaderlokaal en pastorie geen predikant zou kunnen krijgen en ten onder zou gaan.

Moge daarom wie middelen heeft den nood deser Kerk bedenken. Of liever nog, laat er een collecte gehouden worden door al onze Kerken, om daarmee aan deze kleine Kerk, maar wier trouw bewezen is geworden, een duurzaam bewijs van waardeering te schenken voor wat zij dorst bestaan.

Dr. H. H. K.

Kootwijk's Scholen

In hartelijken dank ontvangen van een vriend van Kootwijk's scholen uit Westland f 10.

Onze scholen hebben groote behoefte aan steun, helpt ons.

Kootwijk.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.
Voorzitter

Leestafel.

I. JOHN CLOVER MONSMA. WHAT CALVINISM HAS DONE FOR AMERICA. Printed by Rand McNally and Co.

I.

Van uit CHICAGO is ook ons onlangs dit boek door den auteur ter bespreking in de HERAULT toegezonden. Uit een begeleidend schrijven bleek mij, dat de heer MONSMA een vroegere landgenoot is. FRANK van geboorte, is hij eerst op later leeftijd naar AMERIKA vertrokken. In het huis van zijn vader ontving hij een gereformeerde opvoeding. De HERAULT werd er gelezen en al vroeg werd de jonge MONSMA bekend met de werken van Dr. KUYPER, dien hij in dit zijn boek als »Holland's grand old man» vereert.

Calvinist met hoofd en hart, voelde deze theoloog zich gedroegen tot het schrijven van zijn boek hetwelk hier voor mij ligt en waarin hij uiteenzet »wat het Calvinisme voor Amerika gedaan heeft». Hij wijst, dat zijn beschouwing daaromtrent in strijd is met die van anderen, en zijn boek is dan ook een pleidooi voor de groote betekenis van het Calvinisme voor Amerika. Een pleidooi waaraan krachtige argumenten zeker niet valt te ontzeggen.

Het boek in klein formaat, telt 133 bladzijden. Blijken de bibliographie, die op de 4 laatste bladzijden is afgedrukt, is aan het schrijven ervan heel wat studie voorafgegaan. Men vindt in die bibliographie niet minder vermeld dan 64 werken, die met het Calvinisme in enger of ruimer verband staan en daaronder ook van Nederlandsche auteurs. In alphabetische volgorde kan men hier noemen: BAYNCK, GROEN VAN PRINSTER, KOFFYER, KUYPER, RUDOLPH, RUTKENS, DE VRIES, WESTERHOF VAN EERTEN.

Dan, niet alleen de literatuur, maar ook oorspronkelijke documenten zijn onderzocht en geraadpleegd.

Wat men op het eerste gezicht niet zou vermoeden en wat dan ook bij de lezing eerst blijkt is, dat op dit boek, over hetzelfde onderwerp, naar de heer MONSMA van plan is, nog een tweede deel zal volgen. Op p. VIII van de Voorrede toch staat: »De auteur stelt zich voor te schrijven een tweede deel dat bevatten zal een beschrijving van de middel- en zuidelijke kolonies en een algemeen historisch overzicht tot op den tegenwoordigen tijd. Het tweede deel staat eerst op p. 182: End of Volume I.

Ik heb, na lezing, voor dit boek groote sympathie gekregen en dat niet alleen om de eruditie, die er achter zit en, wat ik reeds noemde, de kracht van argumentatie, maar ook om het enthousiasme voor het Calvinisme dat er uit opvalt en mij zoo weldadig aandoet. Om meer dan een reden zou ik het dan ook lang geen overbodig werk achten wanneer er, in afzienbare tijd een Hollandsche vertaling van verscheen. Voor wie onder ons een vertaling niet van nood is, kan ik bijzonder aanraden uit Amerika het boek te laten overkomen.

Om zoo het een als het ander te bevorderen, en tevens aan het tot mij gericht verzoek van den heer MONSMA te voldoen, zal ik er dezen en een volgenden keer vast wat van vertellen.

Na de Voorrede volgt een INLEIDING en daarop V hoofdstukken, terwijl, zoals ik reeds mededeelde, men op het einde de BIOGRAPHIE vindt. In hoofdstuk I handelt de auteur over: HET CALVINISME IN HET OUD-ENGLAND. In II over: JOHANNES CALVIN EN DE REFORMATIE IN HET OUD-ENGLAND. Hoofdstuk III: DE MANEN VAN DE MAYFLOW. Hoofdstuk IV: DE EMIGRATIE DER PURITANEN, en Hoofdstuk V is betiteld: DE VOLK-GRONDERS AAN HET WERK. Dit V hoofdstuk heeft dan 4 onderdelen en wel: 1. HET KERKELIJK LEVEN. 2. STAATKUNDE. 3. MAATSCHAPPELIJK LEVEN EN 4. OPVOEDING.

Beschrijving en beoordeling een volgende maal.

2. Dr. B. B. WARFIELD, CALVIN ALS THEOLOG EN DE STAND VAN HET CALVINISME IN ONZEN TIJD. Drie redevoeringen. Met een woord vooraf van Dr. H. BAYNCK. Vertaald door C. M. E. KUYPER. J. H. Kok, 1919, Kampen.

Wat ik wensch voor 't boek van MONSMA en niet minder zoo wensch voor deze drie redevoeringen is, wat haar betreft, reeds vervuld door de goede zorgen van Mr. KUYPER.

Dr. WARFIELD is professor aan het Theologisch Seminarium te Princeton en als MONSMA een overtuigd Calvinist. Zijn drie redevoeringen, die hij in 1909 toen het vierhonderdste geboortjaar van CALVIN's geboorte werd herdacht, heeft gehouden, zijn door Mr. KUYPER, die tijdens haar verblijf in AMERIKA met het hoogleeraar van PRINCETON kennis heeft gemaakt, voor ons niet-Engelsch lezend publiek, op verdienstelijke wijze toegankelijk gemaakt. Prof. BAYNCK leidt ze in met enkele bladzijden, waarop hij omtrent den redenaar en het Seminarie van de Presbyteriaanse Kerken eenige mededeelingen schrijft.

Gebundeld vormen deze drie voorlezingen niet meer dan 38 pagina's, maar de omvang staat hier in omgekeerde reden tot den inhoud.

In de eerste: JOHANNES CALVIN ALS THEOLOG wordt de nog bij velen gangbare meening, dat CALVIN een speculatief en scholastiek theoloog was weerlegd en daartegenover aangehouden, dat hij een Schriftuurlijk theoloog was. »Waarheen de Bijbel hem leidde, daar volgde hij, en waar de uitspraak der Heilige Schrift hem ontbrak, daar weigende hij een stap verder te doen». p. 8. Verder, dat hierin ook gegrond is zijn predestinatie-leer, wijl de Schrift hem leerde, dat de wille Gods de eerste oorzaak der dingen en dus ook van de zaliging is. En eindelijk, dat hij bij uitnemendheid de theoloog van den Heiligen Geest was, wat dan uitkomt zoowel in wat hij gedaan heeft voor de ontwikkeling van het dogma der Drieëenheid, als in zijn nadruk leggen op het werk van den H. Geest in de toepassing van de verlossing en het, tegenover Rome, »den persoon van den H. Geest in de plaats stellen van de Kerk». Het eigenaardige van CALVIN is, »de helderheid en nadruk, waarmee hij al hetgeen God te weeg brengt, en wel bijzonderlijk in het werk der herschepping, toeschrijft aan God den H. Geest».

In de tweede voordracht: DE THEOLOGIE VAN CALVIN worden de beginselen geschetst, die zijn theologie bepalen. Het formeelste beginsel is daarbij: »Het aanschouwen van God in Zijn majesteit, dat is in één woord, hetgeen aan de Calvinistische denkwijze ten grondslag ligt» (p. 19).

»Waarom een gepaard gaat een scherp zicht rekenaarschap geven van de verhouding, waarin het schepsel in het gemeen, en het zondig schepsel in het bijzonder, tot God staat». Uit dit formeelste beginsel volgen dan drie andere in CALVIN's theologie en wel, dat het theisme als die theologische beschouwing van het heelal, waarbij Gods wil als laatste oorzaak aller dingen wordt erkend, er tot zijn volle recht in komt; dat de religieuze verhouding, doordat zij als absolute afhankelijkheid tegenover God niet alleen in het gebed, maar op elk terrein des levens aangenomen en doorgevoerd wordt, in deze theologie haar zuiverste vorm bereikt; en dat de evangelische religie, doordat de zondige ziel, ootmoedig met een zichzelf geheel prijsgevend vertrouwen alleen rust op den God der genade, als de onmiddellijke en eenige bron uit welke elke werking, die op haar zaligheid betrekking heeft, voortvloeit, — in deze theologie tot haar volledige uitdrukking en haar zekere vastigheid komt. (Pag. 20).

In de derde en laatste rede: DE HOUDING VAN ONZEN TIJD TEGENOVER HET CALVINISME, stemt Dr. WARFIELD toe, dat »inzonderheid wanneer wij de richting nagaan, die het tegenwoordige denken neemt, de kansen van het Calvinisme niet gunstig staan» (p. 26). De vraag: zijn er nog werkelijk »Calvinisten zonder voorbehoud» overgebleven? moet hij, wat Frankrijk, Duitschland en zelfs Schotland betreft, ontkennend te moeten beantwoorden. Alleen voor ons land en daar vooral in de vrijgemaakte kerken, beantwoordt hij de vraag bevestigend, en »in AMERIKA», schrijft hij, »is de stuwkracht, die uitging van de voornaamste leeraars, nog niet uitgeput». Als de oorzaak en betekenis van den toestand waarin het Calvinisme thans verkeert, nagaan de gript hij eerst terug op wat hij reeds in zijn tweede voordracht had vermeld, dat de beginselen van CALVIN's theologie of van het Calvinisme. Hij formuleert ze hier in deze drie stellingen: Het Calvinisme is het theisme dat tot zijn volle recht is gekomen; de religie op het hoogtepunt van haar conceptie; de Evangelische belijdenis in haar meest zuivere en meest vaste openbaring (p. 27). Maar dan wijst hij er op hoe de gedachtenstromingen onzer dagen juist tegen deze drie beginselen ingaan, en daarin ziet hij de oorzaak van den achteruitgang van het Calvinisme in onzen tijd. De betekenis van dit verschijnsel is hem enkel, dat te midden van de triomfen op stoffelijk gebied, en hij denkt daarbij aan de techniek, de aanschouwing Gods voor ons geslacht eenigermate is verduisterd; het religieuze gevoel tot op zekere hoogte heeft opgehouden de beslissende macht in het leven te hebben; de gemoedsgerstelde der absolute afhankelijkheid van God, wat onze zaligheid aangaat, zich niet zoo licht aanbeveelt aan menschen, die gewoon zijn op al hetgeen zij maar begeeren met geweld de hand te leggen.

»In onze thans gangbare filosofieën, zoo voegt hij hier nog aan toe, »hetzij de monistische evolutie of het pluralistische pragmatisme, komt het theisme ganschelijk niet tot zijn recht. In de stoumoedige krachtontwikkeling van ons gematerialiseerd leven heeft de religie al heel weinig gelegenheid om zich in haar zuiverheid te handhaven. Bij ons rusteloos handhaven van onze persoonlijke macht en waarde raakt de Evangelische belijdenis om den achtergrond» (p. 32). En met name ziet hij in de antithese tussen enerzijds het »naturalisme» van onzen tijd, dat ook den Bijbel, de wonderen, en zelfs Jezus op natuurlijke wijze tracht te verklaren, en anderzijds het »supernaturalisme» van het Calvinisme, — de verklaring van de verhouding, die onze tijd tegenover het Calvinisme heeft aangenomen. Toch is Dr. WARFIELD voor de toekomst van het Calvinisme niet bezorgd. »Het kan evenmin van den aardbodem verdwijnen, als het besef van zonde uit het hart van de zondige menschheid kan weggaan of het Godsbesef uit het hart van afhankelijk schepselen kan uitgewischt worden».

Mocht de lezing van dit hier door mij gegeven schema velen onder ons er toe leiden, met de drie redevoeringen van den Amerikaanschen hoogleeraar kennis te maken.

G.

Uit de Pers.

Naar aanleiding van de Comrie-tentoonstelling, door de goede zorg van den heer Van Hemmen te Woubrugge georganiseerd en waardoor Comrie weer de aandacht is gevestigd, heeft Prof. Honig in de Rotterdammer een artikel over Comrie geschreven, waarin ook de hoofdbetekenis van zijn arbeid wordt samengevat. Ook voor onze lezers meenen we, dat dit

artikel nuttig kan wezen, waarom we er het volgende uit overnemen:

Van Comrie kan zonder overdrijving worden gezegd, dat hij tot de beste predikers van zijn tijd behoort en dat hij zich blijkbaar beijverd heeft de lessen te volgen van hen, die van welke richting ook, tegen de gewone fouten der toenmalige predikers waarschuwden. Zijne preeken hebben de verdienste, dat de inleiding en de toepassing over het algemeen kort zijn en goed bij den tekst passen; dat alle schoolgeleerdheid is vermeden; en dat niet verschillende verklaringen van den tekst ter sprake gebracht en één voor één bestreden worden, tot dat de door den prediker voorgestane opvatting overblijft. De redenaar had een afkeer van het bezigen van vreemde woorden en van het z.g. vergeestelijken van den tekst; vermeid alle platheid van taal; sprak onomwonden zijne meening uit; toonde, dat hij het menschelek hart door en door kende; was eveneens als Van Lodenstein scherp in het bestraffen van de zonde, maar tevens lieflijk in het vertroosten en leeraar voor onkundigen en voor zwakken in het geloof; hij vergat noch de vermaningen van Paulus »Houd aan in het lezen» en »Bedenk deze dingen» noch het gevelgde woord van Luther »goed gebieden is goed gestudeerd». En dat zijne preeken zoo degelijk waren, zal niemand bevreemden, die weet hoe veel studie en tijd hij er aan besteedde. Comrie maakte er geen geheim van, dat hij »door drie wekelijksche Predikanten (twee op Zondag en één door de week) en door twee catechisten» in den winter tijd »zoo best was, dat hij zich nauwelijks aan eenige andere bezigheid wagen kon, gelijk dan ook in den winter te Woubrugge geen huisbezoek werd gedaan.

Welke een goede herder Comrie ook voor de hem toebetrofde kudde geweest moge zijn, toch heeft hij zich niet daardoor de groote populariteit verworven, waarop hij bogen kon. Goede predikanten hebben de Gereformeerde Kerken in Nederland gelukkig wel zoveel gehad, dat iets meer noodig was om te verklaren, hoe zijn naam tot in verre geslachten voortleefde.

En dat meerdere heeft Comrie ontvangen. Voor schrijver schonk God hem meer dan één talent en juist door zijne geschriften is hij geworden en gebleven een man van betekenis.

Voor een deel in het oorspronkelijke, voor een deel uit het Engelsch vertaalde en voor een ander deel met zijn vriend Holtius samen vervaardigde geschriften.

Het meest bekende zijn deze:

- 1e. »Het A. B. C. des Geloofs of Verhandeling van de benamingen des Saligmakenden Geloofs volgens de letters van het alphabet»;
- 2e. »Verhandeling van eenige Eigenschappen des Saligmakenden Geloofs»;
- 3e. »Verzameling van Leerredenen»;
- 4e. »Stellige en Praktische Verklaringe van den Heidelbergischen Catechismus»;
- 5e. »Examen van het ontwerp van Tolerantie»;
- 6e. »Brief over de Rechtvaardigmaking des Zondars door onmiddellijke Toerekening der Borgerechtheid van Christus».

Het eerste driel is praktisch van aard. Voor duizenden zijn deze kostelijke boeken ten rijken tegengeweest.

In het tweede driel is de Theoloog aan het woord. Voor de Gereformeerde Theologie zijn deze drie werken van blijvende betekenis. Vooral het Examen van het Ontwerp van Tolerantie — in samenwerking met Holtius geschreven en uitgegeven — is een meesterstuk. Ieder deskundige zal verbijzen hebben voor de groote kennis der geleerde auteurs en voor hunne warme verdediging van het Gereformeerde belijden.

Het levenswerk van Comrie is geweest de uitzetting van het wezen en de werkzaamheid van het Geloof en de handhaving van de leer der Rechtvaardiging des zondars door de onmiddellijke toerekening van de gerechtigheid van Christus. Geheel in overeenstemming met de Heilige Schrift leerde Comrie, dat het eerste werk, hetwelk de Heere doet in den zondar, dien Hij belooft heeft te zaligen, de wedergeboorte is. Bij de wedergeboorte wekt God den zondar, die van nature dood is in zonden en misdaden, door zijne kracht op tot een nieuw leven. Bij deze wedergeboorte nu schenkt de Heilige Geest aanstonds het geloof. Echter nog niet als een daad of werkzaamheid, maar als een vermogen of hebbelijkheid.

In deze hebbelijkheid des geloofs, welke »het punt der vereniging van de ziel met Christus vormt», zitten van stonde af aan in de stukken of deelen, waaruit het geloof bestaat, dat is dus: de kennis en het vertrouwen.

Edoch, het is niet genoeg, dat dit alles in kiem de hebbelijkheid des geloofs besloten is. Uit de zaadkracht moet de stengel, daarna de aar, ten laatste het korn in de aar te voorschijn komen. Het geloof als vermogen moet tot dadelijkheid overgaan en in geloofsdaden en geloofsvoeringen openbaar worden. Welnu, onder den invloed van Gods Woord en Geest is dit dan ook het geval. De kennis en het vertrouwen treden hand aan hand aan het licht.

Zoodra het geloof als hebbelijkheid in de daad van het geloof uitkomt, richt het zich op den Christus, gelijk Hij voor ons treedt in het gewaad der Schrift, weshalve ook de Zaligmaker het voorwerp des geloofs is. Niet in dien zin alsof het geloof bij den Christus zou blijven staan. Neen, het geloof rust niet, alvorens het door den Heere Jezus tot den Vaderharte Gods doorgedrongen is. Maar alsof, dat het geloof begint met het vuchten, het toevlucht nemen tot, het leggen van de hand op het Lam Gods, dat de zonde der wereld droeg.

Met zijn schoone en breede besprekingen van de natuur en de werkzaamheden des geloofs, beoogde Comrie een einde te maken aan de heftige disputen onder de gereformeerden over dat belangrijke onderwerp, die voor het geestelijk leven zeer schadelijk waren. Nu is het hem niet gegeven, alle gereformeerden terstond voor zijn stenswijze te winnen. Maar toch maakte hij de voldoening, dat de vrede tussen de broeders terugkeerde. En allengs vond zijne beschouwing zooveel ingang, dat zij ook heden ten dage vrijwel het algemeen gevoelen der Gereformeerden kan worden genoemd.

Nu heeft Comrie waarlijk niet voor 't eerst deze opvatting voorgedragen. Maar wel heeft hij haar nader ontwikkeld, haar helderder dan ooit ontvond, en heeft tegen verschillende bedenkningen verdedigd. En zoo zal de naam van Comrie steeds aan de gereformeerde opvatting van het geloof verbonden blijven.

Niet allereerst om broeders, die dreigden uiteen te gaan, tot elkander terug te brengen, heeft Comrie zich geworpen op het niet minder belangrijke stuk van de rechtvaardiging eens zondars voor God. Da. van der Os, gesteund door Prof. Schultens Jr. en Prof. van den Honert Jr., ondergaf de reformatische beschouwing van dit dogma. Hiertegen zijn Comrie en Holtius in verzet gekomen. En juist om het gevoelen der Reformatoren te staven, dat bij de rechtvaardiging het geloof niet als een verdienste des menschen in aanmerking komt, maar dat de rechtvaardiging geschiedt door de onmiddellijke toerekening der gerechtigheid van Christus, welke door het van God gegeven geloof toegedeeld wordt, — daarom juist hebben ze er met zooveel nadruk op gewezen, dat de rechtvaardiging teruggaat tot in den Raad Gods. Eene opvatting, waarover in den grond der zaak alle gereformeerden het eens zijn. Veel smaad hebben Comrie en Holtius om hun dapper verweer en hunne doorwrochte betoogen moeten verduren. Ja, het heeft hun bijna hun ambt gekost. Helaas hebben ze ten laatste op bevel der Staten gewogen.

Dit weinige moge genoeg zijn, om de uitspraak te rechtvaardigen, dat Comrie tot de uitnemendste gereformeerde Theologen behoort en dat nog steeds de bestudeering zijner geschriften van groot nut onder Gods zegen zijn kan.

HONIG.

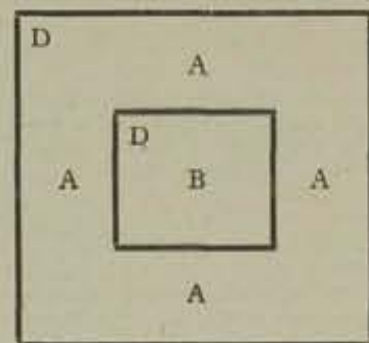
Voor Kinderen.

OOSTERSCHE HUIZEN.

Toen we onlangs over het Oosten spraken, over het land van Israël, nu duizenden jaren geleden, zagen we ook, hoe de huizen in het land Kanaän zeer veel verschilden van de onze.

We willen thans eens zien, hoe zulk een Oostersche huis er dan wel uitzag.

Tot recht begrip zal het goed zijn dat de lezers de teekening hieronder eens goed bekijken.

De A's duiden aan het eigenlijke huis, het overdekte gedeelte.

De B wijst de binnenplaats aan.

De D geeft aan waar de deur is.

Voor de duidelijkheid zij nog vermeld, dat de buitenrand van de teekening ook de buitenszijde van het huis voorstelt.

Gelijk men ziet, ligt het huis, om zoo te zeggen rondom de binnenplaats. De kamers komen alle op die plaats uit, terwijl de buitenuitruimte nagenoeg blind is, en alleen hier en daar een kijkvenster heeft. Uitzicht op straat is er dus zoo goed als niet. Voor de vensters te gaan zitten om te zien wat er op straat gebeurde kwam bij een Oosterling niet op. Wilde hij, weten wat er buiten plaats vond, dan klom hij op het dak en zag in 't rond.

Wie door de deur binnenkwam kon naar boven gaan, naar de opperzaal en het platte dak, of ook beneden in het huis de kamers doorwandelen. Deze kregen licht en lucht van de binnenplaats, en hadden groote vensters die meestal openstonden, wat wegens de warmte ook veelal kon, schoon niet altijd. Bij nacht en ook tegen de koude kon men de vensters sluiten met traliewerk of met luiken. Deze waren van openingen voorzien om licht door te laten, en de kamers frisch te houden. Want glas voor vensterruiten was toen nog onbekend. Trouwens ook in Europa werden tot het jaar duizend na Christus vensterglazen nagenoeg alleen gebruikt voor de kerken.

De kamers waren ook niet zoo van elkaar gescheiden als veelal bij ons. In plaats van deuren en muren gebruikte men voorhangsels, die licht ter zijde waren te schuiven. Zoo kon men gemakkelijk heel het huis doorwandelen. Alleen het vertrek schuifde over de deur aan de achterzijde der binnenplaats was meer bepaald afgesloten. Daar huisde de vrouw of de vrouwen, met de kleine kinderen, en mochten overigens maar weinigen komen. Het onderscheid dat wij maken tussen eetkamers, slaapkamers, prunkkamers, huiskamers enz. was in Israël bijna geheel onbekend. Dat kwam door het verschil van levenswijze in Nederland en in Kanaän.

Afzonderlijke slaapkamers b.v. met ledikanten en bedsteden waren bijna onnoodig. De meeste menschen slapen op een dik tapijt, dat des avonds werd neergelegd en des morgens weer opgerold. Zoo wordt duidelijk, dat een zieke die gezond gemaakt was, zijn bed opnam en wandelde. Aanzienlijke personen slapen op rustbanken. Ook had een Oosterling lang niet zoo veel kleeren aan en uit te trekken als wij, vaak alleen een overkleed, waarin hij zich bij het slapen gaan wikkelde als in een deken. Daarom mocht de Israëliet het kleed van den arme niet als pand des nachts behouden, wijl anders de behoefte geen dek zou hebben.

Daar de luchtgesteldheid in Kanaän droog en warm was, heel anders dan bij ons, leefde men ook veel meer dan hier in de open lucht, en werden allerlei werkzaamheden onder den blooten hemel verricht, die wij binnenhuis plegen af te doen.

Vandaar dat de binnenplaats zooveel gebruikt werd, en om zoo te zeggen, het middelpunt van het huiselijk leven. Daar de muren laag waren kon de wind vrij over de plaats heenstryken. Voor een deel tenminste was zij veelal beschaduwde; ook soms door boomen en planten. Als de dag heet werd en er geen schaduw was, sloot men met een scherm of zeil de felle zon af. De binnenplaats diende niet alleen om er te zitten en elkaar te ontmoeten, maar ook voor vele huiselijke berispingen. Er werd gewaaschen, waarvoor het water, althans in aanzienlijke huizen, door een fontein werd geleverd. Ook werden er de spijzen bereid, gekookt, gebakken en gebraden. 't Ging moeijelijk dat in huis te doen, vooreerst wegens de warmte, en ten tweede wijl schoorsteenen oudtijds onbekend waren. Toch moest de rook een uitweg hebben en dien vond hij 't best op de binnenplaats in de vrije lucht.

In den wintertijd, op koude dagen, en ook als het zwaar regende, kon men natuurlijk niet voortdurend op de plaats vertoeven. Zeer aanzienlijke personen hadden zelfs een winterhuis dat tegen de kou beschutte. Het was waarschijnlijk geen afzonderlijk gebouw, maar een deel van 't huis dat verward kon worden. Dit geschiedde door een kolenvuur. De rook moest dan een uitweg zoeken door de openingen in de vensters of door half openstaande luiken. Toch bleef er veel hangen, en zoo verstaan we wat Salomo zegt, dat een luitaard voor degenen die hem uitzienden is als rook voor de oogen, zoo hinderlijk.

Ik moet hier echter bij opmerken, dat men ook een andere wijze kende om de kamers te verwarmen, die minder gevaarlijk en hinderlijk was dan een groot, rookend hout of kolenvuur. In den vloer der kamers was namelijk een opening, die ten mond vormde van een kuilje. Daarin plaatste men een metalen bak of pot, die een kled had, waaruit verscheidene gaten waren. Deze pot werd gevuld met aangekleid hout of met heete kolen, uit het vuur op de binnenplaats. De gevulde pot werd luchtig met een kleedje overdekt en verspreide de warmte door heel de kamer.

Dat leek dus wel wat op onze kachels, maar toch het onderscheid was groot en wij zouden niet gaarne ruilen. Maar, als gezegd, Palestina was een vrij warm land waar veel minder gestookt behoefde te worden dan bij ons. Daarom kon men ook zoo gemakkelijk op de binnenplaats en in de vrije lucht vertoeven. Deze levenswijze vindt men trouwens bij alle Oostersche volken. Ook de Joden toonen er nog veel

BRIEFWISSELING.

Aan inzenders van vragen wordt vriendelijk verzocht, het papier waar de vraag op staat slechts aan één zijde te beschrijven.

HOOGENBIJK.

Officiële Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

Van de inkomsten der Vereniging voor Hooger Onderwijs maken de collecten een belangrijk deel uit; ook de schenkingen zijn niet zonder betekenis.

Met voorbeeldige trouw houden zich de Kerken aan de overeenkomst indertijd met de Vereniging gesloten, door tweemaal per jaar te collecteren. Sommige zijn er die hierop een uitzondering maken. Het is echter verbijndend dat dit gaandeweg beter wordt, zoals uit de lijst als bijlage C in het Jaarverslag opgenomen, blijkt.

Ook zijn er Kerken die zich aan de overeenkomst op de »meest zuiverste wijze» houden. Er worden wel twee collecten gehouden voor de Theol. fac. aan de V. U. en voor de Theol. School, dat wil zeggen, deze twee collecten worden tusschen beide verdeeld. Het meende echter voldoet aan de voorwaarde, door tweemaal voor de Theol. fac. en tweemaal voor de School der Kerken te collecteren.

De uitkomst doet zien, dat de eerste wijze van doen niet is in het belang der Vereniging.

In Amsterdam, waar de eerste wijze in gebruik is, bedroeg het totaal der collecten in 1917 f 602.773 en in 1918 f 624.083.

In 's-Gravenhage en Rotterdam, waar vermoedelijk de meer ruime opvatting van de overeenkomst wordt toegepast, bedroegen de collecten respectievelijk in 1917 f 560.033, in 1918 f 578.36, in 1917 f 780.25, en in 1918 f 836.80.

Het onderscheid tusschen contributie en collecte is reeds meermalen duidelijk uiteengezet, zoodat ieder weet dat contributie naar draagkracht en collecte uit vrijwilligheid wordt bepaald.

Wel dienen de collecten soms om hun, die door kleine of meer wisselvallige inkomsten zich moeilijk voor een vaste bijdrage kunnen verbinden, gelegenheid te geven hun bijdrage naar draagkracht te stellen.

Het niet geregeld houden der collecten brengt zulke personen dus in moeilijkheid en is voor de Vereniging nadeelig.

Rovenden is er nog een nadeel aan deze »ruime» toepassing verbonden.

Door het houden der collecten wordt door woord en daad aan de roeping van de belijders van 's Heeren naam herinnerd en de betekenis van een Vrije Universiteit vaak besproken.

Het spreekt dus van zelf, dat op een ruimere toepassing der overeenkomst niet genoeg kan worden aangedrongen.

Den Kerken in de provincie Zuid-Holland wordt, dank zij de activiteit der Regelingcommissie voor de Jaarvergadering, een schoone gelegenheid geboden om hare liefde voor de Vrije Universiteit te toonen.

Ook dit jaar zijn de Kerken in de provincie, waar de samenkomsten der Vereniging worden gehouden, uitgenoodigd een extra collecte te houden voor de Vereniging.

Nu niet om te voldoen aan de overeenkomst, maar geheel vrijwillig. Een feestgave, een welkomststroef die »klinkt als een klok».

De inkomsten der Vereniging moeten tot 150.000 worden opgevoerd, en ook daarvoor kunnen collecten en schenkingen dienen.

Deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de correspondentie met de Hooge Overheid deelen mede aan de Kerken, dat zij hen is ingekomen een missive van het Departement van Justitie, Afd. 1. c. No. 712 d.d. 20 Mei 1919, inhoudende mededeeling, dat de Gereformeerde kerk te Drogheham A. voortaan den naam zal voeren van »de Gereformeerde kerk te Drogheham».

Namens Deputaten,

H. BOUWMAN, Sec.

Kort Verslag van de Vergadering der Classis Klundert op 7 Mei 1919 te Breda.

1. Ds. Hummelen opent, verzoekt te zingen Ps. 19:1, gaat voor in gebed en leest Ps. 46.

2. Uit de Credentiaalen, nagetien door Ds. Ruijs en Oud. Syaling, blijkt, dat alle kerken weinig zijn vertegenwoordigd, en voor de Kerk van Raamsdonk de Secundus-Overdiering had zitting genomen. Eene kerk had een instructie.

3. In het moderamen nemen zitting: D. D. Hummelen, praeses, Sikkel, scriba, Koopmans, assessor.

4. De Praeses spreekt de bijdschap der Classis uit over het bedanken van Ds. Basoski voor de roeping naar de Kerk van Vrijhoeve—'s-Gravelduin Capelle, en feliciteert Ds. Koopmans en de kerken van Raamsdonk en Drimmelen met diens voorspoedige herstelling uit ernstige krankheid, wat met dankbetuiging ook voor de door de Dienaren der Classis waargenomen liefdebetuigen wordt beantwoord.

De Assessor wenscht Ds. Hummelen geluk met de roeping naar de Kerk van Workum, en spreekt hierbij den wensch uit, dat Z.E.W. in de Kerk van Breda en de Classis moge blijven.

5. De notulen der verg. d.d. 5 Febr. worden gelezen en na eene enkele wijziging goedgekeurd.

6. Ds. Goria brengt achtereenvolgens breedvoerige rapporten uit omtrent den Evangelisatiearbeid en de Heiden-Zending.

7. Wegens ongesteldheid van een der Deputaten, kan het Rapport over een tractementen- en pensioenregeling voor Hulpbeh. Kerken eerst de volgende vergadering worden ingediend.

8. Ds. Basoski doet eenige mededeelingen over den op 2 Juli te houden Zendingdag te Breda.

9. Ds. Sikkel deelt mede, dat bij Z.E.W. is ingekomen een schrijven van de Kerk van Raamsdonk, waarin deze verklaard gevolg te hebben gegeven aan het advies der Classis, om op haar de vorige vergadering mededeeling besluit terug te komen. Naar aanleiding hiervan wordt besloten: »Ds. Koopmans vrijstelling van verdere vacatuurdiensten in de Classis te verleenen, als hij met de Kerk van Drimmelen